

1997, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ Ա (ԹԻՒ 13)

**Քրիստոնեայ
ԱՅԱՍՏԱՆ**

ՄԱՅՐ ԱԹՈՐ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱՆԻ ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄՋԱԿՈՒԹԱՅԻՆ, ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԵՐԿԶԱԲԱԹԱԹԵՐՆ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՒ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱՇՆԻ ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ, ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԵՐԿՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ԱՅՅԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՐԱԿԱՅԻՆ ՌՈՒՄԱՍՏԱՆԻ ԹԵՄ
ԵՐԵՔ ՆՈՐԱԿԱՌՈՒՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ՕԾՈՒՄԸ

Օգոստոսի 29-ից սեռեյաների հըշ տոնի Մըրթըրուն Չարեզի և Աննաի հայտը խաղողիկընդ իովվաթեանական իր անըրանիկ այցելությունը կասեցընդ Հարապայիս Ռուսասանի հայոց բնմ։

Միլենման օրը՝ օգոստոսի 29-ին, Միլենայի հեղի բաղանալ Անիսիանը Հայրաթեանի դիմադրեցին մ բարի գալուստ մաղբեցին Հարավային Ռուսասանի բնակավառաջընդ Տ. Եղնիկ Մալա. Պետրայանը, Կիլովոդայիս բաղանալեան ժարնը Վիկսոր Բեյեթովը, Ռոս Ողղապան Եկեղեցու Մալադրույի, Վաղդիկալիսի և Բախվի միսրոթոյիս Գեղեղորը եւ հայ համայնի մերկալացուցիչներ։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ՕԳԱԿԱՅԱՆՈՒՄ

կեղեցու մօտ Վեհապառ Հայրա-
յոյսին և նրան ողկեցող ժամանակ
էին դիմադրեցին Դյաշխանքի
խաղաղաբն զարմ և Գափիկը:
Ռուսաստանի Դաւնոյթյան նա-
խագահի ներկայացուցիչ զարմ
Միխայիլենկոն և սեղի հոգեւոր
ու աշխարհիկ իշխանութիւննե-
րի ներկայացուցիչները:

Օգոստոսի 31-ին Նորին Մերու-
քյուն Գարեգին Ա կաթողիկոսի
էնտանը օժկը Հայկաթիոսկ բա-
ղաթի ռորակաթոռոյց Մորս Բա-
ղան աճոնը կրող հայկական ե-
կեղեցին, որը կաթողցվե է
«Կոռունկ» հայկական մեակոթա-
կի հասարակական միակոթման
հաճաճակաճ միջոցնեթով: Օճ-
ման հաճոթիսթով արարոթթոթյո-
թը ճեղի ռոնցսվ հաթկաճացթաթ
հոճ թաճոթթական մեթկաթթթթթ:

Այս եկեղեցին արդեն հայկական հինգերորդ եկեղեցին է, որը կառուցվել է Սասնորոտի երևույթից հետո:

Ա. Վարդան եկեղեցու օծումը

մասուն, որեղ հայ գաղթօջախը
հնուց ի վեր առաջատարներից
յէկն է եւ Բալասէն գիշում է

Բնականաբար ծագող աղյուսակներում:

Շարունակությունը էջ 2-ում

Ծնունդ Ա. Կուսիմ	սեդյ. 8
Խաչվերաց	սեդյ. 14
Բարեկենդան Վարազյա Ա. Խաչի	սեդյ. 21
Ա. Գեորգ	սեդյ. 27
Վարազյա Ա. Խաչ	սեդյ. 28
Մրբոց թարգմանչաց	հոկյ. 11
Գիւս Խաչի	հոկյ. 26
Ա. Զեւսակաղեֆ	նոյ. 8
Բարեկ. Յիսնակաց	նոյ. 16
Ընծայումն Ա. Աստուածոմնի	նոյ. 21
Ա. Թադէոս եւ Ա. Բարդուղիմէոս	նոյ. 29

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՆ ԼԵՈՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱՔԱՂԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ՏԵՂԻ ՌԻՆԵՃԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ
ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ՈՐՈՆՉ ԱՐԴՅՈՒՆՔՈՒՄ ԼԴՀ ՆԱԽԱԳԱՀ
ԸՆՏՐԿԵՉ ԱՐԿԱԴԻ ԴՈՒԿԱՍՅԱՆԸ:

ԱՅՍ ԱՌԻԹՈՎ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱՌՈՐԻԿՈՍ
Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԿԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՇՆՈՐՀԱԿՈՐԱԿԱՆ
ՀԵՌԱԳԻՐ Է ՀԴԵԼ ԼՂՀ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ:

ՄԵԾԱՐԳՈՅ ՏԻԱՐ ԱՐԿԱԴԻ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ
ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՆԱԽԱԳԱՅ
ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Սիրելի՛ Արկադի,
Մոխր խոր գոհունակությամբ եւ անհուն ուրախությամբ ողջու-
նում եմ Զեք ընտրությունը որդես նախագահ Լեւոնային Ղարաբաղի
Հանրապետության:

Մեր ողջ հայ ժողովրդի հոգեւոր կենսոսնից՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնից, անձնապէս եւ յաճուն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան շնորհաւորում ենք Ձեզ քաճորէրէն լուսապայծաւայն այս լուսաօհի կոչման առիթով, Արարիկ մեր սիրեցեալ ժողովրդի ընտրութեամբ:

Աղօթում ենք առ ամենակարգուն Աստուծո, որ Չեզի ընտրիի Բաշտողութեան, անսահման իմաստութիւն, անկեղծ կողով ու Բաշտողութիւն փառաւորացիի ի զօլիս հանձնին Չեզի վստահուած դարձաւորութիւններն ի տալա Արցախի ձեր հերոսական ժողովրդի ազաւ կամիի արայայաութեան, Արցախի Բաշտողութեան արաղիւտութեան, զօրացման ու զարգացման եւ խաղաղութեան վերջնական իրասանման ու ամրացման:

Բիր օրհնութիւն մեր իրիսնեական 'իւսափ օջախից' Ս. Էջմիածնից: Թող Աստուծոյ ամենաշեւ աչին ու ամենագոր աջը հովանի ու լախալան լինեն Ձեզ, Արցախի Հանրապետութեան եւ ժողովրդի վրայ:

Հայրական սիրով եւ հայրադէտական օրհնութեամբ,

աղօթարար՝ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ԼՂՀ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՍՏԱՑԱՎ ԱՐՑԱԽԻ ԹԵՄԻ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ ՕՐՅՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Սեղսեղների ծին Սեփանակեցուն ԼՂՀ Աժ հասկո միսուն տեղի ունեցավ Ոորննի մախազաի Արկաղի Ղուկասայանի երունմ ա-րառողությունը: Պազամավունիերի, Հայասանից մեկնամ բարմա-սիանմ ղափաղարկայան մ առասանմանյան հյուրերի ներկայու-թյանը Արկաղի Ղուկասյանը ծներ դրեց Ասվածաժուռն մաշյանի վրա մ առասանեց երունմ խոսքը: Դրանից հետո նորահայակ մա-խազաից սացավ Հայասանայաց ելեղեղու Արցաղի թնի մաշ-նոր Պարզե եղիսկողոս Մարհրոսյանի օրհնությունը: Աղոթելով առ Ասված՝ Արգազն հայրն օրհնեց Արկաղի Ղուկասյանին մաղթելով նրան բաշառողությունը մ հաջողություններ վասն Արցաղի նորա-նախա ղեկավարության մ ժողովրդի բարություն:

ՄԱՅՐ ԹԵՐԵԶԱՅԻ ՄԱՅԿԱՆ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՑԱԿԱԿՑԱԿԱՆ
ՀԵՌԱԳԻՐ Է ՀԴԵԼ ՀՈՌՄԻ ՊԱՊԻՆ

Մայր Թերեզայի մահվան կաղաքցությանը Նորին Սրբություն Գարեգին Ա Ամենայն Յայոց կաթողիկոսը սեպտեմբերի 8-ին ցավակցական հեռագիր է հղել Նորին Սրբություն Հովհաննես Պողոս Բ Պապին:

Սիրեցյալ եղբայր ի Բիսաոս,
 խորապես անացած եմ լսելով Մայր Թեոբալդի՝ Ասոն մկի-
 ղյալ ծառայի մեկուսիվ խոր լուրը: Նա մեծ ծառայություններ է
 մասնուցել մարդկությանը, եւ մեծ միջ է երախտագիտությանը
 կիսեւ: Նա, իբր, մայր է եղել բազմաահազար կարիքավոր մարդ-
 կանց համար: Նույնիսկ իր մահից հետո զալի սերնդի համար նա
 կտառնա դռեւնման աղբյուր:

Նրա այցելությունը Հայաստան եւ այն ծառայությունները, որ ի թիվս ամենաբարեւոր մարդասիրական արարների, նա եւ իր հնդկաստանցի իուրերը մասնագետին 1988թ. ահապօր երկրաշարժից ահեհաս մեծ փոքուրդին այստեղ՝ մեր երկրում, միջ կհիշվեն:

Թող մեր երկնային Հայրն ընդունի նրա հոգին դրախտային
 հանգստի եւ խաղաղության մեջ:

Երբայրական սիրով

ԳՈՐԷԳԻՆ, Ս

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՍՄԵԼԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՅՅԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԹԵՄ

Սկզբը էջ 1

ԱՅՅԵԼՈՒԹՅՈՒՆ
ԿՈՒՐԱՆԻՍԿ

Ս. ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԵԿԵԼԵՑՈՒ
ՕԾՈՒՄԸ ԿՐԵՄԼՈՒԴԱՐՈՒՄ

ԱՐՄԵՎԻՐԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ՄՈՏ

Մեղսներին 3-ին վաղ առա-
վոյան, Գարեգին Ա կաթողիկո-
սը մեկնեց Արմավիր: Քաղաքի
մոտի մոտ Ամենայն Հայոց կա-

Նույն օրը՝ ժամը 15.00-ին, Ա-
մենայն Հայոց Վեհափառ Հայ-
րապետ ժամանեց Կրասնոդարի
երկրամասի Կուրգանինսկ քաղա-
ք, որտեղ առավոյան Գուգարաց

Կրասնոդար քաղաքի կենտրո-
նում գտնվող Ս. Հովհաննես Ավե-
սարանից եկեղեցու բակում Վե-
հափառ Հայրապետին դիմավորե-
ցին Կրասնոդարի քաղաքագլխի
առաջին տեղակալ Մելգեյ Նիկո-
լայի Կորեճեր, Ռոս Ուղղափառ
Եկեղեցու Կրասնոդարի թեմի ա-
ռաջնորդ Իսիդոր եղիսկոպոսը՝ իր
եփանքի ուղեկցությամբ, եկեղե-
ցու բարձր Նախի Հովհաննի-
սյանը եւ թագաթիվ հայ հավա-
սացյալներ:

Թափուրը հրապարակով մոտ
գործեց եկեղեցի, որտեղ Ամենայն
Հայոց կաթողիկոսի ժամանման
առթիվ ողջույնի խոսքով հանդես
եկան Ս. Եզնիկ եպոս. Պետրոսյա-
նը, Կրասնոդարի քաղաքագլխի ա-
ռաջին տեղակալ Կորեճեր, Իսի-
դոր եղիսկոպոսը:

Հավաքված ժողովուրդին իր ա-
սից թխած խոսքում ասաց Վեհա-
փառ Հայրապետը: Իսկ երեկոյան
եկեղեցու բարձր Նախի Հով-
հաննիսյանի կողմից ընթրիք տ-
վեց իր ժախիվ Ամենայն Հայոց
Վեհափառ Հայրապետին:

Հաջորդ օրը սեղանների 4-ին
մեծ հանդիսավորությամբ օծվեց
Ս. Հովհաննես Ավեսարանից եկե-
ղեցին: Առավոյան ժամը 10.00-
ին, Վեհափառ Հայրապետին իր
եփանքի ուղեկցությամբ առաջ-
նորվեց դեղի եկեղեցի, որ Ռոս
Եկեղեցու Կրասնոդարի թեմի ա-
ռաջնորդ Իսիդոր եղիսկոպոսի ու
նրա եփանքի, սարսափաբանի
հայ հոգևոր դասի եւ հայ հա-
մայնի ներկայացուցիչների, հա-
վասարայի հայրերի ներկայու-
թյամբ՝ կատարվեց Գործադրի
հանդիսավոր արարողությունը՝ ձե-
ռառ Հայոց Վեհափառ Հայրա-
պետին: Այնուհետև կաթողիկոսն օ-
ծեց եկեղեցու խորանը, իսկ այո-
ման օծեցին Ս. Գրիգորիա ա-
րևոյս. Բուրմաքյանը եւ Ս. Եզնիկ
եպոս. Պետրոսյանը: Նորած եկե-
ղեցուն անդրանիկ դասարանը
մասնուցեց թեմական առաջնորդ
Ս. Եզնիկ եպոս. Պետրոսյանը, իսկ ու-
նեցավ նաեւ անդրանիկ մկրտ-
ությունը: Այս հիշատակ իրադա-
րության առթիվ իր խոսքում ասաց
Վեհափառ Հայրապետը:

Ժամը 16.00-ին Ամենայն Հա-
յոց Վեհափառ Հայրապետը, իր
եփանքի եւ Կրասնոդարի քաղա-
քագլխի առաջին տեղակալ Կորե-
ճի ուղեկցությամբ, այցելեց եւ
ժողովուրդները դեպ 1941-45 թթ.
Հայրենական Մեծ պատերազմում
զոհված զինվորների, ինչպես
նաեւ Չեչենյան զոհված զին-
վորների հիշատակը հավերժաց-
նող հուշարձանին: Այստեղ կա-
սարվեց նաեւ հոգեհանգստյան ա-
րարողություն:

Այնուհետև եփանքն ուղղ-
վեց դեղի քաղաքապետարանի եւ
քաղաքային դումայի շենք, որտեղ
Վեհափառ Հայրապետին դիմա-
վորեց եւ ողջունեց քաղաքագլխի
առաջին տեղակալը: Իր երախտ-
ագիտությունն արտահայտելով ջերմ
ընդունելության համար՝ Վեհա-
փառ Հայրապետը խիստ կարեու-
րեց հայ եւ ռուս ժողովուրդների,
ողևությունների եւ եկեղեցիների
բարեկամությունը: Այդուհետև
սրտանով տեղի ունեցավ մամուլի
ճեղքաբանություն, որին ներկա էին մար-
զի գրեթե բոլոր լրատվական ծա-
ռայությունների ներկայացուցիչ-
ները՝ ընդ 10 հեռուստաընկերու-
թյուններից, ռադիոյից, թերթերից:

Երեկոյան, ի ժախիվ Գարեգին
Ա կաթողիկոսի, համայնի կող-
մից կազմակերպվեց մեծ ճաշե-
րույթ, որին մասնակցում էին
Ստալինոպոլի եւ Կրասնոդարի երկ-
րամասի հայ համայնի ներ-
կայացուցիչներ Սոլիկից, Տուպա-
սեից, Կուրգանինսկից, Արմավի-
րից եւ այլ վայրերից, դասեմա-

դուր, ռուս հոգեւորականներն ու
հավասարադ ժողովուրդը: Մաս-
նուցեց գոհաբանական աղոթք
ռուսերն եւ հայերն:

Այնուհետև Նորին Մերո-
քումն այցելեց համակուրաբան
կան կղզակական գործի շարք, որ-
տեղ Ամենայն Հայոց կաթողիկո-
սին դիմավորեց կղզակների գորա-

Արմավիրի Ս. Աստվածածին եկեղեցու մոտի մոտ

քողիկոսին դիմավորեցին Արմա-
վիրի քաղաքապետ Գեորգի Յուրի
Կորոյանը, քաղաքային դումայի
ներկայացուցիչ Վլադիմիր Նիկո-
լայի Պավոնչենկովը, Մայկոպի
Արմավիրի եղիսկոպոս Ֆիլառե-
ոս, իսկ Հայ Առաքելական եւ Ռոս
Ուղղափառ Եկեղեցիների
ներկայացուցիչներ, հայ հա-
մայնի նախագահն ու ներկայա-
ցուցիչներ, եկեղեցական խոր-
դի անդամներ:

Եփանքն ուղղվեց դեղի Ս.
Մարիամ Աստվածածին եկեղե-
ցին միակ եկեղեցին, որ կառույ-
վել է 1846թ.: Եկեղեցու մոտի մոտ
եփանքին ավանդական աղոթա-
ցով եւ երգչախումբի դիմավորեց
հավաքված թագաթիվներ:

Ողջույնի խոսքով հանդես ե-
կան Ս. Եզնիկ եպոս. Պետրոսյանը,
եկեղեցու հոգևոր խոյվի Ս. Է-
միլ ապագա բախման: Այդուհետև
կաններն իր հայրադասական
դասգանձ սկզբ Վեհափառ Հայ-
րապետը: Վերջում Նորին Մերո-

թեմի առաջնորդ Ս. Մեղիս եպոս.
Չուլչյանի ձեռնադր արդեն օծվե-
լու Ս. Նիկողայոս եկեղեցին: Եկե-
ղեցու բակում Վեհափառ Հայրա-
պետին դիմավորեց հայրապետ
հավասարադ հայրերից թագ-
մությունը եկեղեցու բարձր դաս-
ուն Լեոնիդ Մասնույանի գլխավո-
րությամբ: Ներկա էին եփանքի
անդամներ եւ թեմական խորհ-
դի անդամներ:

Թափուր Վեհափառ Հայրա-
պետին գլխավորությամբ հրապար-
ակով մոտ գործեց եկեղեցի:
Վեհափառ Հայրապետի գալա-
սյան առթիվ ողջույնի խոսքով
հանդես եկավ Հարավային Ռոս
աստանի թեմական առաջնորդ Ս.
Եզնիկ եպոս. Պետրոսյանը: Այնու-
հետև Վեհափառ Հայրապետն իր
օրհնությունն ու հայրադասական
դասգանձ սկզբ ներկայաներին, ո-
րում էլ արժանացան Ամենայն

Կուրգանինսկ. Աջախմբույր

բյուրը եկեղեցուն նմից Էջ-
միանի դասկերով մի յուղան-
կար:

Եկեղեցուց դուրս գալով՝ Վե-
հափառ Հայրապետը եփանքի ու-
ղեկցությամբ գնաց քաղաքապե-
տարան, որ տեղի ունեցավ դաս-
եմական հանդիպում, որի ըն-
թացում փոխանակվեցին ճանա-
ր եւ նվերներ, կարեւորեց Ամենայն
Հայոց Վեհափառ Հայրապետի
այցելությունը Հարավային Ռոս
աստան:

Հայոց Հայրապետի աջախմբու-
րին:

Հարկ է նշել, որ Կուրգանինսկ
քաղաքում Լեոնիդ Մասնույանի
գլխավորությամբ եկեղեցու շուրջ
կառուցվում է մի մեծ համալիր՝ իր
դպրոցով, խաղահրապարակով,
հանգստի գոյնով, մակուրային
կենտրոնով:

Նույն օրը՝ ժամը 18.00-ին,
եփանքը Ս. Նիկողայոս եկեղե-
ցուց մեկնեց Կրասնոդար:

Կրասնոդարի Ս. Հովհաննես եկեղեցի. Դռնբացի

սար անձինք, ինչպես նաեւ բոլոր
Եկեղեցու ներկայացուցիչներ:
Ճաշեկերույթի ավարտին Վեհա-
փառ Հայրապետը, ընդառաջելով
թեմական առաջնորդի խնդրան-
քին, իր հայրադասական գնահա-
սանքն ու քաջալերանքն արտահայ-
տեց երբ եկեղեցիների անհատ բա-
րեւրներին եւ հանդիսավորու-
թյամբ «Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ»
բարձրագույն բանաձև հանձնեց
Կրասնոդարի Ս. Հովհաննես Ավե-
սարանից եկեղեցու բարձր Նախի
Հովհաննիսյանին, Տուպասի շրջանի Շահումյան
ավանի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ ե-
կեղեցու բարձր Նիկողայ Քո-
չյանին, Կուրգանինսկի Ս. Նիկո-
լայոս եկեղեցու բարձր Լեոնիդ
Մասնույանին:

Այդ Հարավային Ռոսաս-
տանի թեմի աստաններում գրա-
կանության, գիտության, դասա-
րակության, մշակույթի եւ արվես-
տի բնագավառներում իրենց մա-
սնուցած զգալի ծառայությունների
համար «Ս. Միսակ - Մարտիկ»
բանաձև հանձնվեց նկարիչ Ար-

ժարը՝ աստանի տեղակալ, Եսափ
դեմ գնդապետ Յուրի Նիկողայի
Գավրիլենկոյի գլխավորությամբ
Ընդունելության ժամանակ տեղի
ունեցավ դասեմական խորհուր-
դի նվերների փոխանակություն,
ժողովուրդին հայերն եւ կղզակ-
ների փոխհարաբերությունների
երկրամասում տեղի ներկա իրա-
դարձության շուրջ մի բարձր կարեու-

Ժամը 11.30-ին Վեհափառ
Հայրապետն այցելեց Կուրգանի քա-
ղաքապետի կառավարություն
նրա նրան ընդունեց երկրամասի
փոխնահանգապետ Վլադիմիր Ա.
Ֆանապի Մեկնիկով /նահանգա-
պետը գտնվում էր Մոսկվայում/
Նահանգապետի ընդունման
տեղի ունեցավ դասեմական հան-
դիպում, որին ներկա էին քաղա-
քապետը, դումայի անդամներ,
դեմական աշխատակալներ, երկրա-
պետի հայ համայնի ներկայա-
ցուցիչներ: Փոխնահանգապետը
բարձր գնահատեց Վեհափառ Հայ-
րապետի այցելությունը եւ նշեց, որ
այս այցելությունը կնպաստի ազ-
գամիչյան հակամարտությունների
խաղաղ հանգուցալուծման զար-
գացմանը:

Իր դասակարգ խոսքում Վե-
հափառ Հայրապետը հաստատեց,
որ հայ ժողովուրդի զավակները, որ-
տեղ էլ որ աղբյուր, միջոց դրական,
կառուցողական դեր են կատարե-
լու բարձր գնահատեց հայ հա-
մայնի ժողովրդական գործը-
նությունը Կրասնոդարի երկրա-
մասում:

Կեսօրից հետո՝ ժամը 14.00-ին
Վեհափառ Հայրապետն իր
եփանքով ժամանեց Կրասնոդարի
օդակայան: Մեկնումից առաջ
Նորին Մերոքումը լրագրողներին
հայտարարեց, որ Հարավային Ռոս
աստան իր այս առաջին այցելու-
թյան ընթացքում, ճանաչելով տե-
ղի հայ ժողովուրդին, իրեն հոգեկո-
նեցանից եւ գորացած է զգում
նրանց մեջ տեսնելով բնականա-
կան հավասքի վերածախլումն ու
հայրության դարկեմա քաղաքացու
գիտակցությունը:

Մեղսներին 5-ին ժամը 16.30-
ին, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը
ժամանեց Հայաստան եւ Ս. Էջ-
միանի Մայր սահմարան աղոթք
կատարեց Իջման Ս. Սեդակի առ-
ջե:

Լարիսա Նավասարդյան
ՄԱՍԼՈ ԳԵՎԵՐ ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՅ

Ս. Հովհաննես եկեղեցու օծումը

ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ ԲՅՈՒՐԱԿԱՆՈՒՄ

Օգոստոսի 31-ին Արագածոտնի թեմի Բյուրական ավանում մատուցվեց Սուրբ Պատարագ: Պատարագի 4ազգեն վարդապետ Սիրգախյանը ներկայաներին բարոյ խոսեց՝ գախախայտը ներկայանալու Ավետարանից նյութը վերցնելով Հովհաննես Ավետարանից: Ընդհանրական առաջին թղթից:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գարեգին Ա Նաչիյան օգոստոսի 6-ին հանդիպում էր ու-

Սեղե՛ Բյուրականի ազգաբնակչության հե՛տ,
Մահե՛ց հե՛տ խոսե՛լ էր եկեղեցու մասի՛ն, ասե՛լ
էր, որ ռուսո՛վ վերակառուցվեւո՛ւ է Սուրբ Դով-
հանձե՛ն եկեղեցի՛ն եւ խոսա՛ցեւ, որ մի՛նչ այդ
դարբերաբար Սուրբ Պատարագ կմահուցվի
Բուրականում:

ի տախ նորին Սրբոյան հասուկ կար-
 զարդարութիւն Քաղաքական կենտրոնի վա-
 ճիւնտերն Քաղաքին վարդապետը առաքինի
 Կարապետ մասցեցէ Բյուրակնուն, ուր ին-
 վար արհմիջ ի վեր /անցյալ դարի վերջե-
 ր/ նախնի առարողութիւն չէր կատարէր
 Կարապետը արհմիջ մեն քաղկոցիւրուն ցու-
 ճապէր քաղաքին Մրազաթոնսի թնիի տաղ-
 ինորդարանի թեմական առաջնորդ Նավա-
 ղարդ տես. Կնոյանի գլխավորութիւն:

Սուր Դասարանից ներկա էին Մրազաձոնի մարզից Յրայա Գրիգորյանը, Բյուրևանի մարզից Յրայա Ավագյանը, Յասասանի դասնության քանգարանի սնորհուն Մրազաձոնի քնի քնական խորհրդի առնետնետն Ալիքի Հահնգարյանը, քնական սրբական հայրեր, Ասարակից եկած նստականներ, գյուղի ազգարանալուրյուն եր ու ուրախալ է աակներն:

Պատարագի երգեցողությունը կատարե-
ին Սուրբ Էջմիածնին կից կիրակնօրյա վար-

ժառանգների սանե-
կասարկեց Խաղո-
թյուն, ժողովրդին
դողը, նվիրաբերվ
կենսունի հրասար-
ամբողջ արարողու-
րել սեղի ժողովրդ
առաջին նախանե

Հարկավոր է հասնոկ
ներ հավաքագրյա ժո-
ւրվորի մասին Վեհա-
ստ Հայրապետի եղբա-
րությունը, որն իր գերե-
զվածությունները հան-
ման կարողանում է
մեծ գնով գյուղեր, հան-
դես մարդկանց հե-
շտես հարսնի է, Բյու-
րական է գտնվում է
մայի Հայոց կաթողի-
նային ամառանոցը, ե-
րա ամառը համախա-
պստել այցելող Գա-
նիկն Ա Հայրապետե-
նեական համաժող, որ
մեծանակին խոխյան
4-րդին քննումնա ժո-
ւր կրճատ, անցրեց
գյուղ Վեհապաղոք քննե-
լոք՝ ամառնոր հեծաբր-
րի անմամբ

Ներկայումս Վեհափառի իորդորով Դա-
միա-Յայասան ընկերությունը ստանձնել
Բյուրականում 10-րդ դարում կաթողիկոս
Յովհաննես Դրավանյանի բժշկական կառույցն
Ա. Յովհաննես գեղաբն եկեղեցու վերա-
կանգնման ծախսեր, եւ շինարարներ խոս-
տացող են մեկ սարկա ընթացքում ավարտել
արժիք:

Բյուրապատմում շատերը մկրցված չէին եւ մեծ ցանկություն էին հայտնում մկրցվելու։ Աստծո ղրորմանը յարմար մեկ արի հեռ, երբ կողորհի եկեղեցին, տեղի ժողովուրդը կվերադառնա «ի քրման իւր»։ Ինչպեսգեղեվող կուրճաւ ավանդույթները։ Հայոց Հայրաբեցի, տեղի դիցաւան իշխանություններն ու թեմակա առաջնորդի ժողովրդի կնամասք ցուցաբերեալ հասուկ ուսուցչությունը վախճանություն է ներշնչում, ու Բյուրապահի ժողովուրդն անդայանմ դիտի գտնի իր հոգու ձեւարի ուղին, ծանաթանք, ու սաւմուն է դեմի եկեղեցին։

ՔԴՔԿ լրացվական ծառայություն

ՍՅՈՒՆՅԱՑ ԹԵՄՈՒՄ

Չորս տարի առաջ նյութաբանական Անուշ-Մարեառայանը Հայ Եկեղեցու Հյուսիսային Ամենիկայի արեւելյան քեփի Հայ օգնության ֆոնդի խորհրդով և Մյուսկյաք քեփի առաջնորդի հորդորով սթանճնեց իրականացնելու Վայոց ձորի Հաւմոն գյուղի մոտ գտնվող ծաւարարի վերակառուցման ու նոր նկարարման և նոր ցարանային մասերի կառուցման ծախսերը։ Բարեբաղուն համար կարեւոր էր հանկարծանք այն հանգամանքը, որ այստեղ ամառային իրենց հանգստանում են անցկացնելու Վայոց ձորի եւ Մյուսիքի մարզերի զոհված ու վիրավոր ազատամարտիկները, նաեւ անաղաղակ ընտանիքների երեխաները, որոնք ճարձարային հազնեցած հանգստից բացի, միաժամանակ ստանալու են իրենց դաստիարակումը։

վանդական ազգասիրական, քարեգործական դերը, միջնորոշության Հայաստանի աջակցության խոչըված կազմակերպություն/Հայ օգնության ինդ/ եւ արդյունք միջոցում փախչաբարության քարտարառուի /Անուշ Մարտնախ/ հայ մանուկների համար ստեղծեց ազգային-հայրենասիրական եւ բրիտանական դաստիարակության մի հրաշքի օթավ: Այս ամենի նպատակը եւս եւս ընկալման իմաստավորված եւ երջանի մանկության ուղարկելն է: Հիստորիա արքայական նպատակ:

Երևանի դեսպան համալսարան
աստվածաբանության ֆակուլտետի 1995-9
թթ. ժողովարարներն էլ «Սիրանույշի» է
րեխաներին նվիրեցին աղբյուր-հուշարձան
որի բազմաճյուղի տեսակով տեղեկություն

Արդ, ժողովն է ազգագրոս ձեռնարկի բոլոր մասնակիցներին երախտագիտությամբ ասել «վարձմեղ ի կատար»:

«ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔՆ ԱՅՍՕՐ

նախագահի հայկական գաղթօջախը իրոհողում, եւ ինչդիսի՞ն է հա-
մայնային կյանքը:

- Համաձայն գրավոր աղբյուրների՝ մեր զաղթօջախը սկզբնավորվել է 10-րդ դարում: Դարերի ընթացքում միջև էլ հայեր բնակվել են այստեղ, սակայն 19-րդ դարի վերջին համի-

[illegible]

- Որքան է թեմի սարեկան բյուջեն, եւ ինչո՞ւն է այն գոյանում:
- Անադոնորդաւոր ուրեք սեփականութիւն ունի 2000 արդաւանակելի հողատարածութիւն եւ անձաւոր կալվածքներ, որոնք եկամուտներէր էլ հիմնականում գոյանում է թեմի սարեկան բյուջեն, որը մոտավորապէս 1 միլիոն 200 հազար եգիպտական ֆունտ է:

- Առօրյա եկեղեցական արարողություններից բացի, ուրիշ ի՞նչ միջոցներով է եկեղեցին կառուցում և համայնքի անդամների հետ:

- Կապի հիմնական միջոցները
մեր երկու օրաթերերը եւ մեկ շա-
բաթաթերը, որոնցում տպագրվում
մեր բոլոր լուրերն ու ազդարա-
րությունները: Թերերը, որոնց բա-
նաճարագրվում են, կարծես հայ
կաճարանների երկարածություն են,
որոնցիկ հայ . մարդն օտարախիկ
կաճն նման հոգու եւ մեֆի իր հացը
տալիս: Ազգային առաջընդդարձի
մասնագրվում է քերթերի, փանի ու

«Սեմն երբեք մուրացվան եւ բանձարկյալ չեն ունեցել»,- ասում է Եգիպտոսի Հայոց թեմի առաջնորդ Զավեն արեմոյիսկոպոս Չինչիյանը: Պատասխանելով լրագրող Էլենա Թամրազյանի հարցերին սրբազան հայրը լուսնում է եգիպտական համայնքի, Առաջնորդարանի գործունեության, հեղափոխ մամուլի, վարձատրման, կրոնական այլ համայնքների մասին:

այն վաճառվում է ինքնառժեի ֆա-
բրիկ գնով, որոշեցնել մատչելի լինե-
լությունը: Համայնքն ունի նաեւ անե-
թոյա մէջ ժամանոց ռադիոժրագիր:
- Իսկ ինչո՞րիսի՞ն են Առաջընտրա-
րանի հարաբերությունները Տեղի հա-
կրոնական մշուս համայնքների հետ:
- Եզիողսական համայնքը Սեռ-

- Ինչդիպի՞ վիճակում են մեր ազգային վարժարանները:

ապագայի համար՝ ունենե՞րե՞ք ազգային երկեղեղ վարժարան, մասնավորապես՝ զին-
վել համալսարանի մոտի՞ր դասըն-
կանը, որոնցում դասավանդվե-
լու չէր լիզո՞ւ արաբներն, հայերն,
նազիներն, ֆրանսիներն: Սեբ վարժա-
րանները գտնվում էին կրթության նա-
խարհի մեջ: Երբ Երվանդը հարցա-
նում էր երեխաներին՝ ուր եկեղեղե-
րից հա՞մալսարան է, որի անդամա-
նալ չա՞րաքանակ ինչ կուսակցությու-
նի է՞նդ, որ դասվա՞նեն, հայկա՞րե-
կեղեղու ուրոք, երևա՞րվե՞ր յո-
թա՞հարյուրական եւ հոգեւոր, քրիստո-
յան, խոհական մարդիկ են, որոն-
ք մասնա՞ծում են ազգի մայրիկ: Մեզ մո-
տեմք, որ Երվանդը հարցնում էր ին-
քն ինքն, որովհետեւ ինքն էլ չէր

Կարգադրված կազմում և ընդրիկի կրթական բարձր մակարդակի՝ մեր օրհանդիսներին իրավունք ունեն առանց մոտիկ հմուտության անվճար սովորելու եզրօրհան 20 համալսարաններից ցանկացածում: Այն երիտասարդների համար, որոնց ցանկանում են իրենց ուսումը բարոնակել Ամերիկայում համալսարանում, որը բավականին բանկ է, վճարում է Արաժկե Կրթական կենտրոնը:

«Մտի՛ր մերն է, մենի՛ մահի՛րը...»:
Համայնքն ունի՝ արդյո՞ւմ ազգային
գերեզմանոց:

— Ունենե՞լ ազգային երե՛կ գերեզմանա՛ռու, որոնցի՞ն՝ Ս. Մինաս վանի՛կ գերեզմանասո՛ւրը բաց քանձա՛րան է։ Այնեղ քաղված ե՛ն այնի՞դիսի մեծա՛նունդ հայե՛ր, ինչո՞ղես Երվանդ Օսյանը, Միսրինյուցը, Կահան Թեյեյանը ե՛ն այլ։ Ընդհանրա՛նես Պետեօսյան կողմից գերեզմանա՛նեցը համայնի՛ն հշվու՛մ ե՛ն անձա՛ր, այն ժայռա՛նը, ո՛ր եթե նա՛նցու՛մ 10 արվա ընթացքո՛ւմ որե՛կ քաղո՛ւն չկատարվի, հողը կվերադա՛րձվի մե՛սուրբանը։ Կերեթս մե՛կ այդուիսի գերեզմանասո՛ւմ կորցրի՛մ։

- Ո՛չ: Եկեղեցին ազատ է հարկերից: Հետաքրքիր կան դեղեր դասման: Օսմանյան շրջանում սուլթանների

հովդասակներով՝ դասիարհություններ վայելում էին առանձաւորումներ: Եղիգասկան կառավարության շնորհիվ հայերն իրենց Առաջնորդարանը հռչակել են դասիարհարան՝ վայելելու համար այն բոլոր առանձնաւորումները, որոնք իրենք էին դասիարհություններին՝ ունենալ դորդներ, կալվածներ, դասարաններ/ժամանցակներ եւ ամուսնաւոր/ զերեքամուկներ եւ այլն:

- Ինչո՞րիսի՞ իրավունքներ ունի
այժմ Առաջնորդարանը:

- Մենք իրավասու ենք համայն-
ֆի հայերին տալ ծննդյան, մկրտու-
թյան, ամուսնության եւ մահվան
վկայականներ, որոնք ներքին գործե-
րի նախարարությունում օրենքի ուժ
են ստանում:

- Ինչդիպում է եզրույթի ժողովրդի եւ կառավարության վերաբերմունքը հայ համայնքի նկատմամբ:

Մամբ: – Միջոց բարյացակամ: 19-րդ դարի երկրորդ կեսին մեն ունեցել ենք ամենակի հայեր, որոնցից էլ Նուբար փառան, որոնմ լուսնորսակ մեզ գրավենք էն ամենաբարեմ դիրեկտն ու ֆիզիկոսները վարչապետ, առաքին գործոց եւ արդարադատաբայան նախարարներ եւ այլն: Թեեւ ներկայումս այդդոփի դատեոսներն գրավող հայեր չկան, սակայն ոչ այն դատաւորով, ոչ այդ ամենակ հայերը դատականադաւնդովուն եմ: Սեր երիշաւանդների 10-ից 9-ը համապատասխանաւարեն է, եւ համապար երկրի միջին դասն է կազմում: Ամենաբարեւորը մենք երբեմ մուրացկան եւ բանասերկար

– Ինչդե՞ս ե՞ք վարվում խառն ա-
մուսնությունների ժամանակ:

- Նախատայման եմ դնում ամուսնացողների առաջ, որ ամուս-

Ամալյուց հետ դեֆ է հեծեմ հա
կեղեղու ծնեմ, ե եթ այդ ա
մուսնուբուցից, կամոմ Աստո,
րեխա ծնվի, դեֆ է մկսվի հայ ե
կեղեղու ավազամու: Սա ընդուն
յուց հետ ամուսնացում ե: Սովյ
րաբար այսուիսի ամուսնությունե
րի իրխսյաների հե է կասարում
շազվաղեղե է դասահան ամուսնու
թյուն այակրոնի հե, հանի որ ըս
տարիսի օրեմի իրխսյան չ
կարող ժամանեի հասմ:

- Որո՞նք են գաղթօջախին հասուկ դժվարությունները, եւ Առաջնորդարանը ինչպե՞ս է դրան հաղթահարում:

— Ազգային բոլոր կառույցներ
առաջնահերթ դարձականություն
ազգադատականումն է, որի համա
մենք գործի ենք դնում մեր բոլոր կա
րողությունները: Օտար երկնակամա
րի, ազդեցությունների չսպ հայոյ

թյունը լղահղանելը իրեն հասու
դժվարություններն ունի: Ազգամի
ջյան ամուսնություններից ծնվա

Երեւանցիներ, որոնք նվազ հայապահ են եւ հայրենասիրական ուժեր զգացումներ չունեն, մեր վարժա-
րաններում դրէին թ ազգային շունչ
ստիպիլ զգացում, հայոց լեզու
գաղանկաւորւոյն տոկոյններն: Կ
նաեւ, քարեշէշաքար, սակավա-
թիվ, ոչ հայապետ համայնք, որի
հակահայկ լինելու համար աղոր-
մեր դրէին թ արաբերենով կարդա-
լմանց չկընդունու համար: Մնա-
նեթից հետո տեսները, անհրաժե-
սնունդը չսնանդով, երբեմն չորա-
նում են: Դժվար աշխատանք է
մնա՞նք հուսանիքն հակառակ քիա-
րեւանց, որը դեռեւս մեզ կարծե-
թ. հաջողում է:

ԽԱՉԻ ՏՈՂԸ ԵՒ ԽԱՉՎԵՐԱՅԸ

Խաչի դասիվն ու նույնիսկ դասերն ընդհանուր է բոլոր եկեղեցիների մեջ, արդենք են ուղղվում խաչին, բարձրացվում է խաչի գոյությունը, խաչին վերագրվում են այնպիսի ձիրքեր ու արդյունքներ, որ հասուկ են անձերին եւ ոչ թե իրերին, մինչեւ իսկ խաչը նկատվում է իբրեւ միջնորդ ու իբրեւ գործիչ։ Ընդհանրապէս «խաչ» ասելով հասկանում ենք Քրիստոսի խաչելությանը ծառայած բառաբեր, որ «խաչափայս» ու «կենաց փայս» է նաեւ կոչվում, բայց բուն խաչի վերաբերյալ բոլոր դարազանները վերագրում են նաեւ արվեստի մեծ մի խաչի, որը օձված լինի, հոգ է, թե ինչ նյութից է այն։

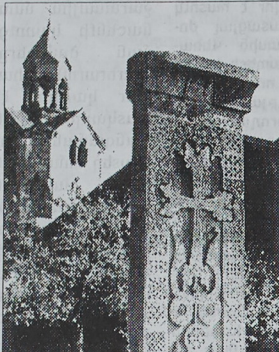
Անուշ, հնարավոր չէ մտածել, որ անուշն նյութը լինի արդեանց Տերն ու դասճառը, այլ ամեն ինչ՝ դասիվ ու դասեմը, գովեստ ու արդյունք բարձրացնում են դեռ իսկ խաչվածն ու դեռ Փր-

կիչը, եւ խաչը, իբրեւ փրկության գործիք, անձնավորում է իր մեջ խաչված Փրկչի անձնավորությունը։ Այդ սկզբունքով էլ խաչի տներն են հաստատվել եկեղեցիների մեջ, որով խաչը փառավորվում է։ Այս տները կառուցված են որեւէ դասական դարազանի հետ, եւ երբ խաչելության հիշատակով փառավորվում է խաչը, դա խաչված Փրկչին է, որ դասվում է։ Մեր եկեղեցիներում կատարված խաչի տներն են 1. Խաչվերացը, 2. Խաչի գյուղը, 3. Խաչի երեսուրդը, 4. Վարազա Ս. Խաչը։

ԽԱՉՎԵՐԱՅ ԿԱՐ

ՎԵՐԱՅՄԱՆ ԽԱՉԸ բոլորից հինն է խաչի տներից, եւ իր դասական սկզբնավորությունն էլ մինչեւ քրիստոնեության սկիզբն է հասնում, որովհետեւ խաչը վերացնելու /բարձրացնելու/ եւ փառավորելու առաջին գործողությունը վերագրվում է Տեառնեղ-

բայր /Տիրոջ եղբայր/ Հակոբ առաքյալին, որը Երուսաղեմի առաջին եղիսկոտունն է եղել եւ որը խաչը ի սեւ ժողովրդի բարձրացնելով՝ «Խաչի ֆո, Քրիստոս, երկրորդեմ» օրհնությունն ու ա-

ղոթքն է ասել։ Դժվար է հաստատել, թե Տեառնեղբայր Հակոբը բուն իսկ Քրիստոսի խաչը բարձրացրած լինի, եւնախորհելով, որ առաքյալները հաջող միջոցով կարողացան Քրիստոսի խաչից մի մաս ձեռք բերել, բայց անհավա-

նական չէ ասել, որ Տեառնեղբայր Հակոբը Քրիստոսի խաչի մասնությամբ շինած բառաբերով է այդ արարողությունը կատարել։

Խաչի փառավորության երկրորդ դարազան էլ Խաչի գյուղն է, երբ բյուզանդական Հեղինե թագուհին այն գտնելուց հետո մեծահանդես փառավորությամբ գետեղեց Ս. Հարություն սաճարի մեջ։ Խաչվերացի տնի մասին բաց օրը մավակափի հիշատակ կատարելու եւ այդ հիշատակի կատարումը խաչի օրը, որն է սեպտեմբերի 11-17-ը, որտեղ մեջ հանդիպող կիրակի օրը։ Այս տարի տները կատարվում է հենց սեպտեմբերի 14-ին։

Մեր եկեղեցին, որ մեծ տները կիրակի է փոխադրել, Խաչվերացի տնն էլ կատարում է սեպտեմբերի 14-ից հետո կամ առաջ հանդիպող մեծահանդեսով կիրակի օրը, որն է սեպտեմբերի 11-17-ը, որտեղ մեջ հանդիպող կիրակի օրը։ Այս տարի տները կատարվում է հենց սեպտեմբերի 14-ին։

Տեառնեղբայր Հակոբը Քրիստոսի խաչի մասնությամբ շինած բառաբերով է այդ արարողությունը կատարել։

Մեր եկեղեցին, որ մեծ տները կիրակի է փոխադրել, Խաչվերացի տնն էլ կատարում է սեպտեմբերի 14-ից հետո կամ առաջ հանդիպող մեծահանդեսով կիրակի օրը, որն է սեպտեմբերի 11-17-ը, որտեղ մեջ հանդիպող կիրակի օրը։ Այս տարի տները կատարվում է հենց սեպտեմբերի 14-ին։

Տեառնեղբայր Հակոբը Քրիստոսի խաչի մասնությամբ շինած բառաբերով է այդ արարողությունը կատարել։

Ըստ Մարգարիտ Օրմանյանի «Ծիսական բառարանի»

ՆՈՎԱՆՆԵՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԱՆՂԱԿՈՒՄ

ՔԱՐՈՋ ՍԻՐՈ ՄԱՍԻՆ

«Ասված սեր է, - ասում է Ռոմանոս Երևանի Քրիստոսի սիրելի աշակերտ Հովհաննէսը, - եւ ով սիրո մեջ է ապրում, բնական է Աստուծո մեջ, եւ Ասված բնակվում է նրա մեջ» /Ա Հովհ., 4, 16/։ Այդ եղբայրներ, լսեցե՛ք եւ հասկացե՛ք սիրո այս ճառը։ Քանզի ամենայն ոք, որ սիրում է Աստուծո, սիրում է նաեւ իր եղբոր, որովհետեւ Աստուծո սերը եղբոր հանդեպ /սիրով է երեսում։ «Որովհետեւ եթե չի սիրում եղբոր, որին տեսնում է, ինչպէ՛ս կարող է սիրել Աստուծո, որին չի տեսնում» /Ա Հովհ., 4, 20/։ Մասնով ենք իմանում, թե սիրում ենք Աստուծո, երբ սիրում ենք մեր եղբոր՝ հոգեւոր սիրով եւ ոչ՝ մարմնականով։ Քանզի որ այլ է մարմն սերը եւ այլ՝ մարմնի, որի /մասի/ առաջ գնալով, կասեմք իր տեղում։ Բայց, արդ, ամենայն ոք, որ սիրում է, ճանաչվում է Աստուծո, եւ ինքը ճանաչում է Աստուծո, իսկ ամենայն ոք, որ ցավակցաբար չի սիրում իր եղբոր, օտար է Աստուծո, եւ ասակամային շնորհներ չի կարող ընդունել։ Ամենայն ոք, որ սուրբ արժուք սիրում է իր եղբոր, լինում է Աստուծո բնակարան, եւ Ասված բնակվում է նրա մեջ։ Քանզի Տերն Ինքը սիրեց մեզ եւ ճշմարտության Հոգին առաքեց մեր մեջ բնակվելու։ Որովհետեւ մեր իմանալի հոգին Աստուծո սիրով է կառավարվում անձնական չէ Հոգու հետ։ Եւ ինչպէ՛ս Նա սիրեց մեզ, նույնպէ՛ս եւ կամենում է մեզանից, որ սիրեմք միմյան։

Տես, թե որքան համարձակություն ունի սերը Աստուծո մոտ, որդես թե մարդուն դարձնում է Աստուծո մասն։ Քանզի Ասված իր սիրով մարդկանց նմանվեց

եւ ցույց տվեց, որ մարդիկ իրենց սիրով նմանվելու են Աստուծո։ «Քանզի որ Ասված այնքան սիրեց այս աշխարհը, որ մինչեւ իսկ իր Սիածին Որդուն առաքեց աշխարհի փրկության համար» /Ա Հովհ., 4, 16/։ Եթե մենք միմյանց սիրեմք այնպէ՛ս, ինչպէ՛ս որ Ասված սիրեց մեզ, անկարող է չալք խափանել մեր սերը։ Ամենայն ոք, որ սիրում է, հայցնի է մարդկանց առաջ եւ համարձակ՝ Աստուծո, որովհետեւ երկյուղ չունի մահացու մեղքներից, այլ զինված է Աստուծո սիրով եւ անսխալ է բոլոր երկյուղից վստահներից։ Ուր կա սեր, այնտեղ երկյուղ չկա, ինչպէ՛ս եւ Հովհաննէսն է ասում։ «Սիրո մեջ երկյուղ չկա, եւ կատարյալ սերը հեռու է վաճում երկյուղը, որովհետեւ երկյուղը ենթակա է սանձմանի» /Ա Հովհ., 4, 18/։ Իսկ սերը /սանում է/ համարձակության, որովհետեւ երկյուղը հալածվում է սիրոց։ Եւ ուր սեր չկա, այնտեղ կա դասասանի երկյուղ եւ մեծ ու անել Դասասանի Օրվա կորստյան սարսափ։ Իսկ սերը աներկյուղ է դարձնում մարդուն բոլոր տեսակի հանգեղ։ «Սեր» կոչում են այն, որն ամենից հեռու է երկնությունից։ Որովհետեւ սերն ու երկնությունը միասին չեն բնակվում։ Եւ դեռ եւ իմանալ, որ սերը ոչ միայն հավիտեական կյանքն է ոչնչությունում, այլեւ այս աշխարհում, հեռու է վաճում ամեն տեսակի քեղամտություն, նախանձ ու ասելություն, դիակալություն ու չարակամություն, չարախոսություն ու հայտնություն, ճշմարտություն ու քաղաքական, հոյաքություն, անաղարատություն եւ անաղ-

վանդ բոլոր չարիքների մայր՝ արժապարհությունն ու ազատությունը։

Այդ ով ունի սերը, հեռանում է այս բոլոր չարիքներից եւ ժամանում երկնային անվանաց, խաղաղ մավահանգիստ, հասնում /կատարյալ բարությանը։ Ի՞նչ կա /ավել/ խաղաղ, քան սերը՝ ազատ լինել ամեն տեսակի խռովությունից եւ ասակամային կամքը կատարել։ Սերը երկնի արքայության բանալի է եւ հավիտեական կյանքի ճանապարհ։ Սերը մարդկանց Աստուծո օրհնում է դարձնում եւ երկնի արքայության ժառանգորդներ։ Սերը մեր աղաչականությունը բնությունը անաղաղական է դարձնում եւ մահկանացուներից անմահություն է վերափոխում։ Սերը երկրայիններիս երկնային է դարձնում եւ հոգեկենդանիս՝ հրեղեն։ Եւ արդ, ո՞վ կարող է նկարագրել սիրո անչափ մեծությունը, որովհետեւ անձանքի եւ անդամների է։ Ըստ այսմ ինչպէ՛ս անհմեղ է Ասվածության անելը բնությունը, այնպէ՛ս էլ՝ սիրո բնությունը։ Եւ ինչպէ՛ս Ասված անբավ է, բայց մեծ է բոլորից եւ բնակվում է հեզերի, խոնարհների եւ նրա խոնարհից զոքացողների մեջ, այնպէ՛ս էլ սերը մեծ է բոլորից, ովքեր կամենում են այն, եւ Ինքը գալով կրկնակի Իրեն փնտրողների մեջ, քանզի որ սերը սիրում է Իրեն սիրողներին եւ չի ասում Իրեն ասողներին։ Ովքեր փնտրում են այն, մեծ է նրանց ասակամայնություն, որովհետեւ Ասված սեր է եւ անկեղծ հավատով ու սուրբ արժուք սիրո կամեցողը։

Աշխարհաբարի փոխադրեց Վիգեն Գոյր ԴԱՅՐՅՈՒՆԸ

ԴԱՏԱՍՈՒՄ Ե ԵՆԱՍԵԾ ԿԱՐԴԱԴԵՏԸ՝ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՅԻՆ

Խաչը, որ անցյալում համարվում էր դասադասության գործիք, այժմ դասճառ է փրկության, որովհետեւ մեր Փրկիչը բեւեռվելով նրան միացավ։

Խաչը երկնի բեւեռներն են եւ երկրի հաստատությունը։ Խաչը մահադեմների ցանկությունն է եւ մարգարեների կանխասացությունը։

Խաչը առաքյալների բարոյությունն է եւ հայրադրեցների դավանությունը։

Խաչը մարտիրոսների դասն է եւ մահապատերազանի հաղթանակը։

Խաչը թագավորների թագն է եւ իշխանների իշխանությունը։

Խաչը կույսերի սրբությունն է եւ ամուսնացածների ողջախոհությունը։

Խաչը այրիների շնորհն է եւ կանանց բարեգործությունը։

Խաչը ծերերի ամրության ցույցն է եւ երիտասարդների իմաստության գավազանը։

Խաչը կենաց ծառն է եւ անմահության դռնը։

Խաչը անմեղների խրատն է եւ մեղավորների փախույթը։

Խաչը մոլորվածների ճանաղաղն է եւ խաղաղության ճանապարհը։

Խաչը մավարկողների մավահանգիստն է եւ ճանաղաղաբարիքի օթեանը։

Խաչը երկնավորների ցնծությունն է եւ երկրավորների զվարճությունը։

Խաչը սանդղատմեսականների սարսափն է եւ երկրայինների սաստղը։

Խաչը Քրիստոսի փառն է եւ քրիստոնյաների դարձանքը։

Խաչը հոգեւոր գեմ է եւ չքացող սուր։

Խաչը դժոխքի ավերակն է եւ գերյալներին ազատողը։

Խաչը գերեզմանների կնիքն է եւ կյանքի հարությունը։ Խաչը դրախտի /դռների/ բացողն է եւ արքայությունը ողջեւ ժառանգությունը չկողը։

Խաչը Քրիստոսի կարողեան է եւ հարության հրավերը։ Խաչը անհավասների կուրությունն է եւ հավասացյալների գործությունը, որը եւ երկրորդությունն էր դաժանացնելով կանգնեցնում է մեր Քրիստոս Աստուծո աչ կողմում։

ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ Է ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ
«Մարդը հանդիմունան է երկնքի եւ երկրի»

Վեհափառ Հայրապետի խօսքը Հայկական հեռուստատեսության «Խորան լույս» հաղորդաբաժնով: Զրոյց երրորդ: Գրի առաւ Սարգիս սրկ. Բոյաձեանը:

Ահա սաիկ այս երո՞րդ
 հանգրուանն է մեր գրոյցների:
 Այսօր իմ խօսիկն ուղար-
 քեան, մտախնդրողութեան եւ
 ձեզ հետ հաղորդակցութեան
 կենտրոնը ուզում եմ լինի մարդ
 էակ հասկացողութիւնը, առեկ
 ճիշէ մարդու իմմահասակացո-
 յանքին իմնամբնունքը:

Անցած երկու գրոյցների ընթացում մեզի խօսեցիմք Աստուծոյ մասին, խօսեցիմք Աստուծոյ հրիստոնական հասկացողութեան մասին եւ այդ անճմարտ եւայլ ու ստեղծեց Տեղեւորի, այդ Տեղեւորի մէջ՝ արան, որին մարդ էրէ ասում: Ռ՞կ եւ այդ մարդը, ի՞նչ եւ այդ մարդը: Բայց այսպէս տեսարմեզին խօսել մարդուն մասին, հնարաւոր չէ: Այդ հարցոյնը իւրաքանչիւրս համար կվերածուի որեւէ հարցոյն: Ռ՞կ են եւ, ոչ թէ ի՞նչ մարդ: Եւ մարդ են, ռ՞կ են եւ: Լիքսահագի մեծագոյն գրողներէից եւ համաեւխարայիսին ճանաչում ունեցող գրագէտ փիլիսոփայանէրից Ջիքսոն Խալիլը մի տեղ ասել է. «Եւ կտանումս մի անգամ միայն իտութեան դասադարսունեցի, երբ մի մարդ ինձ հարց տուէ: «Ռ՞կ ես դու».

Այս հարցը մանաւանդ այսօր 20-րդ դարում, շատ մեծ სა-
նությունն է ստացել, որովհետեւ
մարդն այնուհիպ կարողութիւն
ներով, օժտուած էակ է, որ առա-
ւելութիւն ունի ինքնազիջի միւս ա-
րարածների հանդեպ, լինեն
լրամբ հիւրակալան, բուսական
կենդանական, նրանց սի-
շույն իշխանութիւն, գոյութիւն,
հարողութիւն ունի: Եւ շատ մա-
շիկ հարց են տուել, թէ ինչի՞ց է
կազմուած, ինչի՞ց է բաղկա-
ցած մարդը: Աստուածաւունչ
Մատեանը, երբ քայտեմ, այնտեղ
ենք առաջին էջերից, մենք կե-
րկանմանք, որ Աստուած, բոլոր
արարածներին ստեղծելոյց յետոյ,
որովէ միւս արարածների ի-
մասատորոգ դասակ` ստեղծեց
մարդուն, եւ միայն մարդը ստեղ-
ծուեց ըստ Աստուծոյ դասերին,
Նրա նմանութեամբ: Եւ իսկ,
Ճննդող Գրքի մի ուրիշ հատու-
մում ասուում է. «Եւ ստեղծ Տէր
Աստուած զմարդն իող յերկր է
փշեպա յերեսս նորա շունչ կեն-
դանի եւ եղև մարդն իողի կեն-
դանի»: Այս բաները ասում է
միայն մարդու համար: Հետեա-
քաւ, մարդու մէջ գեղեցուած են
գոյութեան երկու ելութիւններ,
հիքիւղէն միւս, ոսկոր, մարմին եւ
նրոնէն գոյութիւնը: Բարեւ, ո-
րովէ ժամանակի, Տաւածո-
րեան, հիւրակալան չափանիշե-
րով չեն չափուի: Այս դասին եւ
ձեզ ինքեմ խօսում եւ այս վայր-
կեանքին եւ կարող են յիշել մեր
դասնութեան մէջ դասահաւած
դիտերը, ի՞նչ ուժով են յիշուի,
աչէրա չեն տեսնում ֆիզիկա-
կաւ աչէրա, մի ուժ կայ, որ վե-
րացոյցանում է իմ միջ անցեալի
իքրէ իրականութիւն: Մենք այ-
սօր մայիսի վերջին շաբաթոյ
մէջ ենք աղուում: Կարող ենք լի-
նել այստեղ` էջիմանմուն, լի-

ուրիշ տեղ, աշխարհի որևէ մեկ երկրում կամ էլ լինել Սարգսյանությանը դաշտի մեջ, հայերենից դաստիարակող ֆալսեմաների կենտրոն է: Ի՞նչ գործընթաց: Ֆիզիկական մեծ գոյություն մայրաքաղաքում դաշտի մեջ, այսինքն մեկ գործընթաց ուրիշ տեղ են: Եւ եթէ մարդը ինքն իրեն չանաչի, կեանքը չի կարող իմաստ ունենալ անուշ համեմունքով: «ՃԱՆԱՉԵՆ ԶԻՍՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԵՆ ԶԻՒՐԱՍ, ԻՄԱՆԱՆԱՆ ԶԲԱՆԱՆ ԶՆԱՆՃԱՐՈՅ»,- սրանք եղել են առաջին հայերեն տառերով գրածը բառերը: Եւ Սոկրատի փիլիսոփայությունն հիմնականորեն մեկը, իր կարգակից հիմաստասերներին ասել է. «Եղբայրներ, բողոքներ ասե՛ղը, հիմաստասիրությունը ասե՛ղից իջեցնենք և սեւեռենք, կենսորոնացնենք մարդու վրայ: Նմանք գրելք՝ ո՛վ էս»: Ի՞նչ իմաստ ունի ասե՛ղից եւսմունքները մասին գիտություն անբարեք, երբ դու եղջ չես ճանաչում եւ չես իմանում, բէ ինչու ես աղբում. «ԶԵՏԱԾՈՒԱԾ ԵՆՈՒՄ ԿԱՐՈՒԱԾ ԿԵԱՆՔԻ ԿԵԱՆՔԻ չ»,- ասել է նա մարդկային գերազույց, հարսգասագոյն չափաբեւոյ: Հէսեւարար, մարդ էակը արթըր է, վեր է ուրիշ էակներից, որովհետեւ նրա մեջ Աստծո մերկայություն է, դասկերն Աստծո, եւ դա ի՞նձ համար, անեուես, ինձնից Եւս ակի իմաստն աստածաբանների կամ փիլիսոփաների համար արայայատում է երեք հիմնական յասկություններով, յասկալիճներով քանակություններ, ազատությունը, զարգանալու կարողությունը, եւ այս երեքը դասկող անհատությունը: Մարդ էակը քանակաւ էակ է, նա իր կեանքը կը մսածի, կը դասատուի, կատաչեցողի մի նուասակի, մէկ յասուով, առանց քանակությունեան մարդ էակը կը դառնայ ուրիշ էակների նման բնագավոր, տակ գգայատաներով աղողը Եւս: Մեր հայերեն միես ասել են, որ քանականությունն է մարդու կեանքի դեկավորում, ուժ, որ մարդու կեանքը դառն է ներդաճակություն մեջ առանց որի մարդկային կեանքը չի կարող մարդկային կեանք լինել: Տեւէք, բէ ինչ է ասում Դալիք Անյալը՝ մեր անճամ յալիմաստ փիլիսոփան, մսեսագորի. «Զմարդ առանց նմանականին, անճամ է մարդ իմաստ»: Հէսեւարար, մարդու մեջ դէժէ է կեղտաշատակաւ ուժ լինի՝ ի՞նչ դիժի անճն եւ ինչ շո՞ր դիժի անճն եւ ինչո՞ր դիժի անճն, եթէ դիժի չանճն: Այս դիժի կեղտաշատում ողջանում է, որ մարդկային երանքն է մարդկային ուակ է սայիա մեկ կեանքին:

Երկրորդ ազատամիլից: Այդ մասին Եզնիկն ասում է. «Գա-
նաղու առձնիքխանութեան
ուժն է, մաղդի ինճն է իր իշխա-
նը, ուրիշից կախում չունի. դա
է ազատամիլից, բայց ազատ-
քինն լուսաւոր իմաստով, ոչ թէ
անիշխանական, սառձարձակ,

անանձ ազատությունը, որ ազատություն չէ, այլ մարդկային բանականությանը կտառահատում է մարդկային բարության սահմանում ազատությունը»։ Տեղեք, նույն հեղինակը՝ Եզնիկը, ասում է. «Մարդը բնությունը բարեաց ցանկացող է» մարդու բնությունը բարին է, ցանկանում։ Իսկ մեր Գրիգոր Տաթևացին ասում է. «Անբոսին ի սկզբանե Աստուծո զորս բարին են բնութեան մէջ, որովհետեւ հոգի, մարմին եւ միտք մարդույս բարի են եւ ի բարուն Աստուծոյ սեղօնող են»։ Մարդու բնությունը եւ ազատությունը մարդու բարութեան մէջ է իմաստաւորում։

Երրորդ զարգանալու կարողությունը: Մարդն այսօր այսօրին է, այսօրին է մասնավոր, այս սաբերով է աշխատում, քայքայ զարգանում է, առաջադիմում, եւ քննարկականութիւնը հնարաւորութիւն է օգտի հնազանդեցնելու սիեգերքի բոլոր ուժերը: Այստեղ ծագում է բուն հարցը, թէ մարդն իր կեանքում ինչո՞ղ՝ ո՞ր վերաբերում այն բոլոր արժէքներ, իրականութեան հանդէպ, որոնք տրամ են իրեն բնութիւն, սիեգերք, նիւթական աշխարհ: Եւրկայանում աշխատանքում ամեն անգամ ոլորեմենից օկը կը օկեմ ասանքնութիւնը հարցն է: Մենք ինչո՞ղն ենք վերաբերում բնութեան, ծառի, հողի, հանդէպ, հանդէպ այն բոլոր բնական ուժեր, որոնք մեր կեանքի համար անհրաժեշտ են: Փշացնում ենք, մոխսում ենք, ինչի՞ր համար ենք գործածում: Եւ չեն կարող մոռանալ այն խոր փիլիսոփայութիւնը, որ ասանք բառի արտայայտում էր իմ մեծ մայրիկի կամ իմ ձօր հանդէպ ինձ սածած վերաբերմունքի մէջ: Աստի են, դուք կիլիւք, թէ մեր հայրերն ինչ էին ասում, երբ մի կտոր հաց եր քնկնում գէտին: «Կեցրո՛ւ, մարիթ, կեր»: Հացը բնութեան բարիքն է, դու իրատեմ չունեն Աստուծոյ բարիքը չարահանելու: Դա բնութեան, Աստուծոյ տուած բարիքներն, մարդու վերաբերմունքն է կադողում: Ինչո՞ղ՝ ո՞ր գործածումն առարկաները, ինչո՞ղ՝ ո՞ր վերաբերումն բնութեանը, օշոյալաքի մարմութեանը, այս բոլորը մարդու իմանալականութիւնից կախում ունի, թէ եւ ո՞ր էն ինչո՞ր այտղու տէք է վերաբերումն է ո՞ր թէ այտղու: Եւ մարդ էակը իր այս քանականութեանը, ազատութեանը, զարգանալու կարողութեանը երեւել է սիեգերքի տակը, քայքայ այսօր այդ մարդը այտղաքի մի ուժ է դարձել, որ կարող է ոչ թէ սիեգերքի տակը լինել, այլ սիեգերքի քանդարար: Մի մարդ, եթէ մի կոնակ սեղմի, կարող է մի աշխարհ կործանել ասոնական ուժի հասած իր գործեցանքը: Ինչո՞ղն է ասում լաքանական ասոնան է ասում. «Մարդը գայլ է մարդու հանդէպ»: Մարդը կարող է եւ երեսակ լինել, եւ օպակ լինել, ճայած թէ ինքն

իրեն ինչու է և հասկանում: Եւ մեր ամենից կենսական, անհրաժեշտ, անխնայագին գործն ապար անողը մարդու դասըստ տնօրէնակ հարցն է: Ի՞նչ անեն եւս դրա համար, ի՞նչ անեն եւս զենք, դրանք մէկի ձեռքի մէջ կարող է քարեաց աղբիւր լինել, ուրիշի ձեռքում՝ չարեաց աղբիւր: Զենքը մէկիս կարող է հետոս դարձնել եւ միւսիս՝ ոճրասէպործ: Ինչո՞ւն է և վերաբերումս դրա մէջ է քաւ արժէք: Եւ մենք յորդցնումու, եկեղեցիներում, բոլոր միութենական կազմակերպութիւններում եւ ուրիշ տեսակ համըային տպասարկութիւններում ապար դասըստ ենք մեր մէջ մարդը յիշակալմաւորել իր ճշմարիտ բնութեամբ, վերահիշ դայժմապահել մեր մէջ Աստուածամանութիւնը, Աստուծոյ մասկերը, ոչ թէ փոշու մէջ բալնէ եւ փշուրէ ծակծկել եւ աղարկել: Եւ ապար աշխարհում ամենամեծ հարցը մարդու դասախաղութիւնն է: Փիլիսոփայութեան մէջ մարդը դարձնել է մարդու համար խնդրոյ առարկա: Նշանաւոր ֆրանցիացի մի գրագէտ ասել է. «Մարդը այլ անմահօք է ինքն իրեն, երբ մարդ ինքն իրեն ճանաչի, այն ժամանակ նրա կեանքը կը լուսատուրի»: Եւ ես այսպէս եւս ընթրոնում, ու մենք հայերեւիմուս ապար ուխտ է այդ մանուկ վերականգնենք հայաստիոյ իր դիմաձեռքի մէջ, որովպա մեր նորահասուս Հանրապետսիոյ իր եւս անկախութեան նոր քշանք, ու քաղցնել է մեր ազգի կեանքում, արժուորիք մեզում: Յունական փիլիսոփայութեան մէջ դասմանում է, թէ Դիոգենէսը սր ցերեկուայ ընթացում, քրդազոյոյ ու դայժմաւ արեւիք նեւոյ փողոց է իջել մի կարեւոր ձեռքին: Ի՞նչն էս անում, Դիոգենէս», ասել են իրեն: «Մար

են փնտրում»,- դասավանդել է։ Շատ մարդիկ կային փողոցում, բայց մարդկանց մեջ մտնել է փնտրել։ Եւ մարդու դրաման է այս, եւ նրանիս սպանողան է այս, սպանողան ամենապզուկու կերպով արտայայտել է Գրիգոր Նարեկացին։ Ուզում են ետ գնա հաղորդակից դարձնել գեղեցնանցի մեծ աստուածաբան Կարո Ալայանի խորախոն վերլուծությունը, որով էլ աւարտել իմ այսօրուս սօսքը. «Մարդը,- ասում է նա,- մի անողորմում է երկու անգամ, խառնիրքի սահմանի վրայ։ Իր լինելությունից համար երկուսն էլ ողիկ են մարդուն։ Մարդուն մեջ երկինք ու երկիրք, ժամանակն ու յայտնությունը հանդիպում են իրար երկրային իրականության սահմանի վրայ, ու մարդ արարածը գիտակցում է իր դիրադարձությունը առ Աստուած ու դպարստ է լսելու Աստուծաւիկն սիրոյ հրաւերը»։

Մարդը հանդիպումն է երկնից եւ երկրէ։ Մայրօր է նրա մէջ նիւթական աշխարհն ու յաւիտեականն ճմարստօրինը հանդիպում են իրար, ետք երբեք ու ուզեմանք փրկել այդ մարդուն, այժման կփրկուի մարդկութիւնը, ետք երբեք հայի մէջ արեւածնեմ մարդը, մահաւազդեմ մարդու կեղտարք, ու նա լինի Աստուածանշիկ Սողոմոս գրիկ սասած՝ հրեշտակները մի փոքր վար, էակներէ վրէ, այժման կփրկուի մեր հայերեցիք։ Մարդը վեր է բոլոր էակներէ։ Աստուած այցելել է մարդուն Քրիստոսի միջոցով։

Ո՞վ ես դու, մարդ, որքան
մեծ է արժեքդ Աստուծոյ աշխին,
ճանաչի՛ր արժեքն այդ:
Դա է մեր փրկութեան, մեր
գորութեան, մեր եղբանկութեան,
մեր յաղթանակի գաղտնի ճամ-
փան: Բայց եւն՛ք այդ ճամփա-
յով:

ԿԵԶԱՌԻՍԻ ՎԱՆՔԸ ԵՒ ՆՐԱ ՍՈՒՐԻ ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Տասնամյակներին վերականգնվել է Առաջիկայում վանքի սարածման կարողությունը նորոգչական աշխատանքները Կոստյի քեմի առաջնորդի անմիջական հսկողությամբ:

Եկեղեցու արևմտյան մասում 12-րդ դարում կառուցվել է մեծ գավիթ: Նրա շրջանին փոքրագույն բազմաթիվ արձա-

կան համալիրից դեղի արեմոսք գտնվում է Ս. Հարություն փոքրիկ եկեղեցին (13-րդ դար):

Վանքի սարածման եւ Երջայում կան գեղակերտ խաչքար-մահարձաններ: Դրանցից մեկը կանգնեցվել է Վեցիկ ճարտարապետի հիշատակին: Եղել են նաեւ մի քանի մասնաշինակներ Ս. Սիմոն, ուր թաղված է եղել Պոռ Խիսանը, Ս. Հովսիսիանն եւ այլն, որոնք հիշատակվում են գրավոր աղբյուրներում, բայց այժմ ավերվել են:

Կեչառիսը եղել է ուսումնական, մշակութային, գրչության կենտրոն: Ունեցել է հռչակավոր վանահայրեր, ինչպես «Օրհնակ» Հայր Պետրոսը (12-րդ դար), Գրիգոր վարդապետ Մանուկը, Ներսես վարդապետը 13-րդ դարի սկզբներին, իսկ նույն դարի վերջերին նայսեղ ստեղծագործել է հայ միջնադարյան շինարարական ժամանակների հայտնի ճարտարապետ Ստեփանոսը: Մասնաշինակները կառուցվել են այլ ճարտարական հավաքական խմբերում: Մասնաշինակները կառուցվել են այլ ճարտարական հավաքական խմբերում: Մասնաշինակները կառուցվել են այլ ճարտարական հավաքական խմբերում:

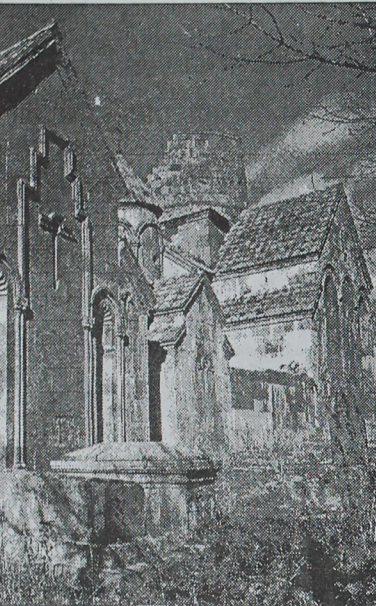
Կեչառիսի վանքը միջնադարյան Հայաստանի ամենաշքեղ եկեղեցական, հոգեւոր եւ մշակութային կենտրոններից է:

Վանքը հիմնադրվել է 11-րդ դարի սկզբներին Բագրատունյաց դինստիան մեծ իշխան Գրիգոր Առաջինի († 1022) կողմից, որից կարճ ժամանակ անց նրա հովանավորությունն անցել է Պաղատունիներին, եւ վանքում շինարարություն է իրականացրել Գրիգոր Մագիստրոսը:

Առաջին խոշոր կառույցը Սուրբ Գրիգոր մեծադիր եկեղեցին է, որը հիմնադրել է Գրիգոր Առաջինը, հավանաբար 1003թ., իսկ 1050-ական թվականներին վանքի հովանավոր է դարձել Գրիգոր Մագիստրոսը, որի միջնորդությամբ Բյւզնդի եղիսկոպոսությունը Կեչառիսի վանքին է հասկացրել 25 գյուղ եւ մի բաղնիք: Պաղատունիներից հետո վանքը հովանավորել են Վաչույան, աղայ Պառլամյան իշխանները:

Կեչառիսը գլխավոր եկեղեցու անունով երբեմն կոչվել է Սուրբ Գրիգորի վանք:

Ս. Գրիգոր եկեղեցին ճարտարապետական առումով դասկանում է «գմբեթավոր դահլիճ» տիպին, աչի է ընկնում շուրջ 10,5 մ տրամագծով բարձրադիր գմբեթով, որը բանդակ էր 1828թ. երկրաշարժից, բայց վերջին

նագործություններ վկայում են վանքին միաբանած բազմաթիվ մեծամասն մարդկանց մասին:

Ս. Գրիգոր եկեղեցուց հարավ գտնվում է Ս. Նեան փոքր եկեղեցին (11-րդ դար), իսկ նրա հարեանությունը Կարողիկ եկեղեցին է, որը 1203-1214թթ. կառուցվել է իշխան Վասակ խաչկալանը: Հիմնական վանա-

ծուներում դառնալով են Կեչառիսում ընդօրինակված մեկ ժամանակից ավելի մասյաններ, որոնցից հնագույնը գրվել է 1184-ին, ինչպես հիշատակաբան է վկայում «Ի վանս հռչակաւոր եւ հրաւազան հանդիսարանին Կեչառիս, ընդ հովանակն Սուրբ Լուսաւորչիս Գրիգորի»:

ՀՈԿԱՆՆԵՍ ԻՄԱՍՏԱՍԵՐ ՕԶՆԵՑԻ

Ուրիշ 1280 թվականից Հայոց կաթողիկոս ընտրվեց Հովհաննես Իմաստասեր Օձնեցի (717-728): Այս բանից եւ սրբալույց կաթողիկոսը մեծ ավանդ ունի Հայ եկեղեցու զարգացմանը: 720թ. նա գումարում է Հիմնի վերջին եկեղեցական ժողովը, որն ընդունում է կենցաղավարական, աշխատանքային, ծիսական-արարողական եւ այլ կարեւոր հարցեր վերաբերող 32 կանոն: Դրանց հետո կաթողիկոսն անձամբ ձեռնարկում է կարեւորագույն մի գործ. կազմում Հայ եկեղեցու Կանոնագիրքը: Հովհաննես Օձնեցին անհրաժեշտ դարձրեց իր օրն գլուխ բարձրացրած աղանդավորական բարոյական ղեկավարական շարժումների դեմ: Կաթողիկոսը նաեւ բերում գրի ունեւ, որի համար իրավամբ Իմաստասեր անուն է ստացել:

Սուրբ առաջին անգամ մոտ 400-ական հայերեն բազմամասնական շրջանում եւ Սուրբ Իմաստասերի մի քանի առարկաներ՝ բազմաթիվ «Ընդդէմ երեսնականների» երկից:

Մի բնութային ըստ բնության մոտեցումն է:

Սեղծողը չեղավ մեծելու սեղծյալը՝ իրենց սեղծված, այլ նույնը վերաստեղծելու եւ նորոգելու:

Ոչ կամակոր եղել մեկն ասելով, խցանելու բնությունների աղբյուրներ, ոչ է՝ այն երկուսը միասին ասելով, կամեցողով զարգացնել միասնական զարգացումը, այլ բարեկամներն իմանալով այն երկուսի գաղղ /հարկավոր է/ նույն միասնական շարժումը բնությունները եւ այդ բնություններից հասնել միասնականության:

Ճաղիկն իր արմատից է խցանվում: Ճաղիկն մասին է՝ սարգնում, արմատն անունով կիցանցի:

Ուղղում եւ ճանաչել ղուրը, իր խոսքի լինելուն ծագելու այս յուրահայտ խոսքով կարող եւ ընթանալ. արմատն անունով, գույնը՝ ծագելով:

Նրա՝ ծնունդով, հոսն իր բույրով եւ համը՝ ծագելով:

Եթե գրով գայրակվես, գործով կհավաստես, որովհետեւ խոսքի աղանդից գործն է՝ վկայված Տիրոջ:

Տո՛ւր եկ խոսքի իմաստն եւ խոսքի իմաստը ու բանաստեղծական զարգացումը մի՛ խեղաթյուրիր:

Ինչպե՞ս ու ծագակվի անձը, նույնը եւ նրա ինքնությունը կլինի:

Մեր հոգեկան եւ մարմնական մեղերը, նաեւ աղակալությունը կրից չեն, այլ մարդկային գոյացությանը բնորոշ ինչ-որ որակ են:

Քաղիկ եւ բազմաթիվ Կազմի ՀԱՐԱՐՉՈՐՄԱՆԵՐ

ՆԱԽԿ «ԱՌԱՎՈՏ ԼՈՒՍՈՒ» ՀԱՂՈՐԴԱՇԱՐԻՆ

Գեղարվեստի մարզի Կարմիր գյուղի դպրոցի 4-րդ դասարանի աշակերտ Համես Բախիյանը Ս. Եղմանի Զրիստենական դաստիարակության եւ Բարոյական կենտրոնի «Առաջիկայ» հաղորդաբերի մեծական ունեցողներից է: Խմբագրությանը ուղարկած նամակում նա իր խոսքի շինարարությունն է հայտնում հաղորդման կազմակերպչներին՝ բովանդակալից ու հեմարքի հաղորդման համար:

Նա գրում է. «Ես սիրով եմ դիտում «Առաջիկայ» հաղորդաբերը, որը մեզ տվողներն է լինել ազնիվ, բարի, մարդասեր, հայրենասեր, եւ ներհանվում եւ հավանքով Աստուծոյն համար»:

Այնուհետեւ Համես Բախիյանը ճիշտ է խելացի կերպով դասախոսում է հաղորդման առաջադրած «Ո՞վ էր Մովսէսը», «Ասված Մովսէսի միջոցով ի՞նչ հրաւերներ»:

Գործը» հարցերին: Հիմնականում այն բնական ճիշտ է գրառել աղանդից հետո երեւանյան դաստիարակում է երկու «Ինչպե՞ս եւ հաղորդաբերում ու կանոնում դասախոսող ղեկավարությունները» հարցին:

Նա գրում է. «Գեղարվեստների հանդիպելու եւ երբեք չեն ընկնում, չեն իմանում, այլ աշխատում են համարեւոյն հաղորդաբերը դրան: Խմբում եւ Աստուծոյն, ու ինձ օգնի, իսկ եւ միջոցաւ ճիշտ կարողանալու: Մասնաշինակներն էլ չեն իմանում եւ նրա մասն համարաւոր լինել»:

Խմբագրությունը բնականաբար է հայտնում հաղորդաբերի ունեցողներից, հասկալուց կարմիր գյուղի Համես Բախիյանին: Ուրախ եւ իր ջանքերով դասախոսում է իր հանդիսարանում եւ իր սերունդին խոսքով կարողանում է բարի սերունդներն անունների հոգեկանները:

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Կրոնական, մշակութային, լրատվական երկաթաբաթերը
Հիմնադիր՝ Սայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին
Հրատարակիչ՝ Ս. Էջմիածին Զրիստենական դաստիարակության եւ Բարոյական կենտրոնի
Գլխավոր խմբագիր՝ Կարեն Մաթեոսյան
Գրանցման վկայական՝ 624
Խմբագրության հասցեն՝ Բաղր Կաղարացապետ, Ս. Գայանե եկեղեցի, Զրիստենական դաստիարակության եւ Բարոյական կենտրոնի հեռախոս՝ (8+259) 56780, Երևանում՝ 563902
Տպագրվում է «Արգիս խաչեցին» հրատարակչության տպարանում, Երևան, Հանրապետության հրապարակ, Հայաստանի Ազգային թանգարանի հեռախոս՝ 582703
Ստորագրված է տպագրության 10. 09. 97
Տպարանակը՝ 1500

Գինը՝ 50 դրամ:

ԺԱՄԱՆՅ ԺԱՄԱՆՅ ԺԱՄԱՆՅ ԺԱՄԱՆՅ ԺԱՄԱՆՅ

Հորիզոնական

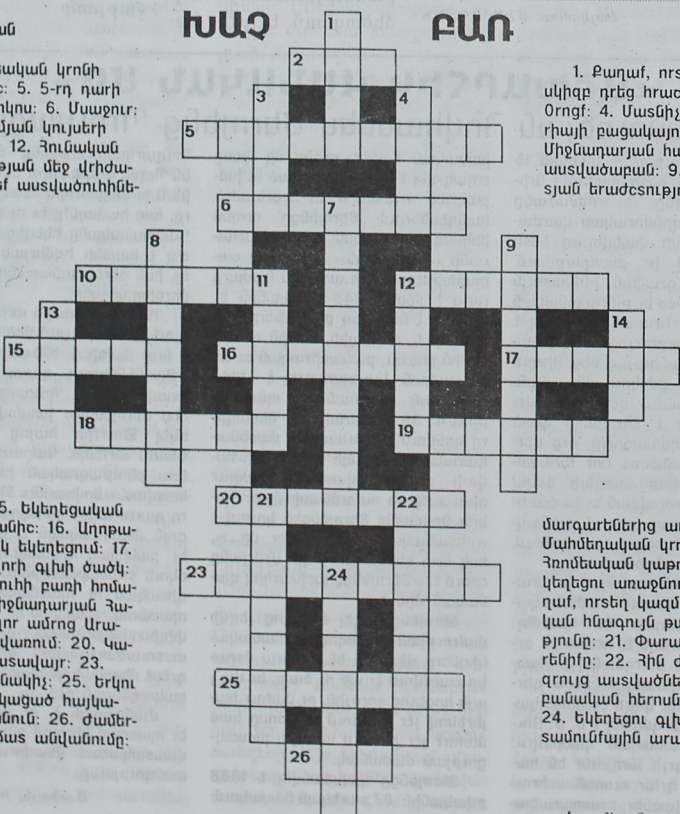
2. Քրիստոնեական կրոնի խորհրդանշան: 5. 5-րդ դարի հայ կաթողիկոս: 6. Մասջուր: 10. Հովսիսիանյան կույսերի մայրաղբեր: 12. Հունական դիցաբանության մեջ վրիժառուության երեք ասվածություններ:

ԽԱՉ

ԲԱՌ

Ուղղահայաց

1. Քաղաք, որտեղ Զիստ սկիզբ դրեց հրաւերներին: 3. Օրոգի: 4. Մասնի: 7. Սիմեոնի բացակայություն: 8. Միջնադարյան հայ մեկնիչ, ասվածաբան: 9. Հոգեհանգսյան երաժշտություն: 11. Մեծ

ից մեկը: 15. Եկեղեցական կարգ, չափանիշ: 16. Աղբյուր կաթոլիկ եկեղեցում: 17. Հայ կրոնավորի գլխի ծածկ: 18. Ասվածություն բառի հոմանիշ: 19. Միջնադարյան Հայաստանի հզոր ամրոց Արագածոն գավառում: 20. Կաթողիկոսի նստավայր: 23. Օլիմպոսի բնակիչ: 25. Երկու բառից բաղկացած հայկական անձնանուն: 26. Ժամերգության կրճատ անվանումը:

մարգարեներից առաջինը: 12. Մահմեդական կրոնավոր: 13. Հոմանուն կաթոլիկական եկեղեցու առաջնորդ: 14. Քաղաք, որտեղ կազմվել է հայկական հնագույն թագավորությունը: 21. Փարսիկների հայրենիք: 22. Հին ժողովրդական գրույց ասվածների երկուսը: 24. Եկեղեցու գլխավոր ժառանգության արարողությունը:

Կազմեց Ջուլիե Հախիյանը: